

เชิงอรรถ

1. หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช, ประมาณว่าเงินที่นักการเมืองต่าง ๆ ใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งครั้งนี้เป็นจำนวน 3,000 ล้านบาท แต่พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมมินทร์ กล่าวว่าจะอยู่ในระหว่าง 3,000 - 4,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นการใช้เงินหาเสียงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดเอาไว้มากมาย คือคนละ 350,000 บาทเท่านั้น ดังนั้นทำให้เกิดภาพพจน์ว่ารัฐบาลชุดนี้ได้มาด้วยการใช้เงินซื้อเสียงและไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง อ้างใน *ปวารณสาร* ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - ธันวาคม 2532, หน้า 16.
2. “รัฐบาลสะท้อน : สิทธิ - ชาลิต - ชาตชาย ใครคุมการต่างประเทศ?”, *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 35 ฉบับที่ 28, 25 - 31 ธันวาคม 2531, หน้า 8 - 9.
3. “ถนัด - สิทธิ ความขัดแย้งกำลังเริ่ม,” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 16 ฉบับที่ 4, 6 เมษายน 2523, หน้า 21.
4. คำสัมภาษณ์ของ นาวาตรี ประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการสภาความมั่นคง ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 29 ฉบับที่ 33, 6 กุมภาพันธ์ 2526, หน้า 21 - 23 ; คำปราศรัยของ หม่อมหลวง พีระพงศ์ เกษมศรี ผู้แทนไทยประจำองค์การสหประชาชาติ ณ ที่ประชุมสมัชชาใหญ่ ครั้งที่ 36 เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2524 ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 18 ฉบับที่ 20, 8 พฤศจิกายน 2524, หน้า 12 - 19.
5. คำสัมภาษณ์ของ พลโท สม ชัดพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักงานสารนิเทศกองบัญชาการทหารสูงสุด ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 981, 1 - 8 พฤศจิกายน 2523, หน้า 16 - 17.
6. ณรงค์ ศศิธร “บทบาทของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีปัญหาแกมพูชา (ค.ศ. 1979 - 1984),” สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2528, หน้า 71 - 72.
7. *เพ็ญอ้าง*, หน้า 72 - 75.
8. Jonathan Stromseth, “Time of Whose side in Cambodia?,” ISIS Paper no. 2 ISIS, Chulalongkorn University, 1988, pp. 4 - 5.
9. การให้สัมภาษณ์ส่วนตัวของ รัฐมนตรี สิทธิ เศวตศิลา เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2533.
10. รายละเอียดเพิ่มเติมใน Documents on The Kampuchena Problem 1979 - 1985, Ministry of Foreign Affairs, Bangkok, Thailand.
11. Sukhumbhand Paribatra, “From Enmity to Alignment : Thailand’s Evolving Relations with China,” ISIS, Chulalongkorn University Bangkok, 1987, p. 12.
12. Sukhumbhand Paribatra, “From Enmity to Alignment...” *เพ็ญอ้าง*, หน้า 12 - 13 ; Michael Richardson, “Chinese stockpile for Thailand causes concern,” Pacific Defence Report, March 1989, pp. 34 - 36. และ “Cambodia and the Bangkok - Beijing connection,” Pacific Defence Report, February 1989, pp. 38 - 40 ; และ ดูรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทยได้จาก Charles Murray, “Thailand - the domino that failed to collopse,” *The Age*, 15 June 1985.

13. Jane's Deference Weekly, 30 September 1989, pp. 630 - 631.
14. Jonathan Stromseth, "Time on Whose side in Combodia?," ISIS, Chulalongkorn University, 1988, pp. 32 - 33.
15. ดูรายละเอียดการปรับปรุงเศรษฐกิจของเวียดนามใน - Lewis M. Stern, "Conflict and Transition in the Vistnamese Economic Reform Program," ISIS, Chulalongkorn University, 1988.
16. ดูบทบรรณาธิการ *The Nation*, February 23 1990, p. 8 June 9, 1990, p. 8.
17. *The Nation*, June 7, 1990, pp. 1 - 2.
18. *The Nation*, June 9, 1990, pp. 1 - 2.
19. หม่อมราชวงศ์ สุขุมพันธ์ บริพัตร "สวนทางป็นนโยบายต่างประเทศ," แหล่งข่าว 21 - 27 เมษายน 2528, หน้า 12 - 15. ในบทความดังกล่าวได้อ้างคำพูดของอาจารย์บางประโยคที่น่าสนใจเช่น "เขมรแดงเป็นโรคที่ต้องกำจัดออกไป การขจัดโรคนี้เป็นหน้าที่มิใช่ต่อประเทศชาติของเราเท่านั้น แต่ต่อมนุษยชาติ..." และยังเสนอให้ "ปลดอาวุธเขมรแดง" โดยไทยตกลงกันจัดและอาจตกลงให้ พอล พต เอียงสาร์ เขียว สัมพันธ์ ไปเสีย ไปอยู่ที่ฟอล์คแลนด์ก็ได้ แล้วมีผู้นำใหม่ขึ้นมาที่ไม่สกปรก" (หน้า 13). เป็นที่น่าสังเกตว่าในการประชุมที่กรุงโตเกียวในเดือนมิถุนายน 1990 นั้น เขมรแดงได้ถูกกีดกันออกจากการเจรจาโดยที่ประชุมยึดหลักการ "สองรัฐบาล" แทนหลักการ "เขมรสี่ฝ่าย" ซึ่งทำให้เขมรแดงไม่พอใจและถอนตัวออกจากการประชุมดังกล่าวมาแล้ว.
20. สัมภาษณ์พิเศษ พลโท จรัล กุลละวณิชย์ กาวใจ "สิทธิ - ชวลิต" สื่อนานาชาติ ฉบับที่ 403, 23 - 29 พฤศจิกายน 2531, หน้า 17 - 21.
21. สมพงษ์ ชูมาก "การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย," *เอเชียปริทัศน์* ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 เมษายน - มิถุนายน 2523, หน้า 1 - 20.
22. ดูบทบาทของทหารไทยในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ใน Chai - anan Samudavanija and Sukhumbhand Paribatra, In *Search of Balance : Prospects for Stability in Thailand during the Post - CPT Era* Win K. Snitwongse and S. Paribatra (eds.) *Durable Stability in Southeast Asia*, Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1987, pp. 187 - 233 ; Chai - anan Samudavanija, *Young Turks and Democratic Soldiers : An Analysis of the Military's role in Thai Politics* (Bangkok = Banakij Press, 1982) ; Suchit Bunbongkarn and Konala Sukhabranich - Khantaprob, " National Security and the Contemporary Political Rule of the Thai Military " (Peper prepared for the conference on Thai Studies, Organized by the Thai Studies Programmer, Chulalongkorn University, in Bangkok, 22 - 24 August 1984).
23. ดู " Turmoil in the Twilight Zone," *The Nation*, November 21, 1989, p. 8 ; " Rivalry, rift and resentment," *The Nation*, November 23, 1989, p. 8 ; " Adjusting to global Restructuring," *The Nation*, November 23, 1989, p. 8 ; " Instont orgasm vs graceful

exit," *The Nation*, November, 24, 1989, p. 8 ; "From Optimism to disappointment," *The Nation*, November, 25, 1989, p. 8. คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ใน *The Nation*, September 9, 1988, pp. 1 - 2; November 10, 1988, pp. 13 - 24; November 10, 1988, p. 1; December 23, 1988, p. 9.

24. ดู "Coalition rifts are surfacing fast," *The Nation*, October 24, 1989, p. 2, 8 ; December 25, 1989, p. 1.

25. *The Nation*, November 14, 1989, p. 1.

26. *The Nation*, November 21, 1989, p. 2.

27. ดู "สิทธิ - ชาติชาย : นอนเตียงเดียวกันแต่ฝันกันคนละเรื่อง," *สู่ออนาคต* ฉบับที่ 403 ม 23 - 29 พฤศจิกายน 2531 ม หน้า 15 - 17 ม ; "อาถรรพณ์บ้านพิษณุโลก ได้มนต์ดำ สามศักดิ์ = จุดอ่อนในจุดแข็งของรัฐบาล," *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 36 ฉบับที่ 34, หน้า 11 - 12.

สำนักหอสมุด